Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Colecția: **SECOLUL XX – 20 DE MISTERE ESENȚIALE**
Coperta: Stelian BIGAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VAN ERIKSSON, JAKOB
Biografiile secrete ale marilor lideri mondiali : docu-drame și mituri istorice însoțite de consemnări din presă - București : Integral, 2019
Conține bibliografie
ISBN 978-606-992-264-4

I. I. Ștefănescu, Florin (trad.)
II. Boian, Lucia (doc.)

94

© INTEGRAL, 2019

Editor: Costel POSTOLACHE
Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tipărit la EuroBusiness

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-992-264-4

Jacob Van Eriksson

Biografiile secrete ale marilor lideri mondiali Churchill, Atatürk, Mao, Tito, De Gaulle

Versiune în limba română:
Prof. Florin Ștefănescu
Documentare suplimentară, bibliografie selectivă și analiza comparativă a surselor:
Lucia Boian

INTEGRAL

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Sumar

Șampanie cu chenar de doliu: controversatul domn Churchill, „buldogul" cu tulburare bipolară și povestea trabucurilor de contrabandă / 7

Mustafa Kemal „Atatürk" sau drumul de la agonia Imperiului Otoman la o națiune europeană modernă. Ultimul Sultan! / 27

Mao sau *Cărticica Roșie* împotriva vrăbiilor hrăpărețe / 45

Un puzzle erotic iugoslav cu Tito, concurentul lui Stalin în Balcani / 77

Charles de Gaulle, generalul de 1,96 metri, de la înălțimea căruia Franța s-a văzut cu totul altfel / 91

Bibliografie selectivă / 123

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Șampanie cu chenar de doliu: controversatul domn Churchill, „buldogul" cu tulburare bipolară și povestea trabucurilor de contrabandă

În iunie 1950, săptămânalul american Time Magazine l-a numit pe Winston Churchill „Omul jumătății de secol"; în iunie 2000, revista franceză Historia a considerat cuvântul „jumătatea" superfluu și l-a botezat „Omul de stat al secolului". Mai mult de atât, alături de Biblie și Shakespeare, Churchill este cea mai frecvent folosită sursă de citate de azi…

Tatăl, Randolph Churchill, se trage din John Churchill, primul Duce de Marlborough, care a învins trupele lui Ludovic al IV-lea la Blenheim, Malplaquet, Ramillies, Oudenarde și, în

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

general, cam peste tot pe unde le-a întâlnit. Mama, Jennie Jerome, era fiica mijlocie a Clarei și a lui Leonard Jerome. Acesta din urmă, descendent al unei familii hughenote care a emigrat în America la începutul secolului al XVIII-lea, este un self-made man tipic. Finanțist, magnat al presei, agent de bursă, impresar, proprietar de hipodrom, fondator al unui jockey club, filantrop, proprietar de iahturi și iubitor de navigație – aceasta ar fi o descriere incompletă a acestui yankeu vesel și energic care era Leonard Jerome. Soția sa, Clara, avea printre strămoșii săi o indiancă și un locotenent al lui George Washington. Data nașterii lui Winston Churchill a fost 30 noiembrie 1874, iar locul nașterii Palatul Blenheim, din Oxfordshire, pe care primul Duce de Marlborough l-a primit drept recompensă de la Regina Anne și care ar putea rivaliza oricând cu Palatul de la Versailles (turnuri impozante, trei hectare de acoperișuri, 300 de camere, un parc de 1.400 de hectare).

Anii de școală ai lui Winston Spencer Churchill nu vor însemna decât o foarte lungă bătălie. În anul 1881, părinții lui se hotărăsc să îl trimită la internatul Saint Georges, o școală particulară, foarte costisitoare și foarte severă, care trebuia să îl pregătească pentru Colegiul Eton. Acest lucru va reprezenta un dezastru pentru copil: „N-aveam, totuși, decât șapte ani și fusesem atât de fericit în camera mea, cu jucăriile mele (...). Acum, nu mai aveam parte decât de lecții, vreme de șapte sau opt ore pe zi (...) și pe deasupra, crichetul și fotbalul..." Winston se va dovedi a fi un școlar refractar la materii precum greaca, latina și matematica, de-a dreptul alergic la examene. În ceea ce privește conduita micului elev – capitol la care ocupa

locul 29 din 32 –, acesta ia parte la toate bătăile, fură zahăr de la cantină și face bucăți pălăria de pai a directorului. Toate acestea par să fie din același registru cu comportamentul marelui politician de peste câteva decenii. Winston își găsește, însă, multe alte preocupări pe care le cultivă conștiincios: colecționează timbre, călărește, se ocupă de fluturi și de peștișorii roșii, de cei doi câini ai săi, este pasionat de pantomimă și teatru, face scrimă și devine pasionat de cursele de cai. În 1888, Winston intră la colegiu, la Harrow, în apropiere de Londra. Nici aici nu va avea parte prea mult de vizitele părinților săi, pe care îi va vedea doar în vacanțe (nu în toate!). Lecturile lui Winston nu au prea mult de-a face cu programa școlară, iar atunci când un profesor va ține la Harrow o conferință despre bătălia de la Waterloo acesta va fi stupefiat să audă un roșcat obraznic criticându-i expunerea, ba, mai mult, citând surse necunoscute conferențiarului însuși. Deci, ar fi fost lucruri mari de privit în spatele aparențelor. Politica și armele sunt cele două lucruri care îl fascinează pe Winston, deși la colegiul Harrow acestea nu sunt la mare preț. Este membru al unui club de tir, participă la competiții de tras la țintă și manevre militare și, după primul an de studii, se înscrie într-o clasă specială, care îi pregătea pe elevi pentru examenele militare. Istoria și limba engleză erau materiile lui preferate. Iar acest lucru se va oglindi și în activitățile lui ulterioare. În parcursul lui educațional, următorul punct este Academia Sandhurst, unde erau pregătiți locotenenții de cavalerie și infanterie. Winston a fost admis în vara anului 1893. Au urmat felicitările de rigoare. Nu și din partea părinților, chiar dimpotrivă; tatăl său îi scrie astfel: „Prin măreața ta

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

realizare de a intra în cavalerie mi-ai impus o cheltuială suplimentară de 200 de lire pe an (...). Dacă nu vei fi capabil să renunți la existența indolentă și inutilă pe care ai dus-o în timpul colegiului și în ultimele luni, ai să ajungi un rebut al societății, unul dintre nenumărații rataţi, care ies din școlile publice și ai să te abrutizezi într-o existență jalnică, nefericită și fără rost". Tânărul îi răspunde tatălui său: „Îmi pare rău că v-am dezamăgit! Mă voi strădui să vă schimb părerea pe care o aveți despre mine, prin munca și purtarea mea la Sandhurst".

Anul 1895 este unul marcant pentru universul emoțional al tânărului Churchill: mor tatăl lui, lordul Randolph Churchill, și doica lui, Everest. Mărturia lui referitoare la primul eveniment, pune în lumină modul lui Winston de a se raporta la tatăl său: „Astfel, au luat sfârșit toate visele mele de a deveni camaradul lui, de a intra, alături de el în Parlament, pentru a-l susține. Nu-mi mai rămânea decât să urmez aceeași cale ca și el și să-i apăr amintirea" . Pe de altă parte, relația Everest-Winston Churchill a fost unul dintre cele mai frumoase episoade din viața lui, astfel că vestea morții bonei l-a mâhnit profund. Aceasta a fost confidenta lui, cea care l-a încurajat și l-a consolat în timpul școlii, cea care a remarcat natura lui umană bună și geniul lui, într-o manieră în care mama sa nu putea sau nu dorea să o facă. Obiectivul lui de a deveni cel mai important om politic din Westminster este proiecția masculină a dorinței mamei sale de a fi cea mai dorită doamnă din Mayfair. În 1895, a devenit locotenent în Regimul 4 de Husari din garda Reginei, tot în 1895 a plecat ca observator în Cuba, urmând ca în 1896 să plece în India și, ulterior, la sfârșitul anului 1898, să se stabilească în

cantonamentul din Bangalore. Între timp, în 1897, ia parte la luptele purtate la granița de nord-vest a Indiei, iar în 1898 este avansat în grad, pleacă în Campania din Sudan, unde participă la atacul de la Omdurman. În 1899, după ce candidează la Parlament din partea conservatorilor și este învins, pleacă în Africa de Sud, în calitate de corespondent de război pentru ziarul Morning Post. Dorind să vadă bătăliile mai îndeaproape, îl convinge pe un căpitan ca, împreună cu 150 de soldați îmbarcați în trei vagoane atașate unei locomotive, să o ia din nord spre sud în teritoriul burilor. Trenul blindat în care se aflau a fost însă descoperit de inamici. După o luptă în care au căzut o sută de militari britanici, el împreună cu cincizeci de soldați, cei mai mulți răniți, s-au predat. Burii au avut doar patru răniți. Închis într-o închisoare din Pretoria, Churchill reușește să evadeze.

Ceea ce merită remarcat în tot acest parcurs este aviditatea cu care citește cărți deloc alese la întâmplare, de istorie, de politică, de economie, de drept constituțional, precum și materiale din arhivele Parlamentului – toate acestea îi vor permite cândva să intre bine pregătit în arena politică. La fel de remarcabilă este și plăcerea și priceperea cu care scrie; de altfel, găsește în această activitate și o sursă importantă de venituri. Publicații precum Morning Post, Daily Pioneer sau Daily Telegraph îl contactează pentru a le furniza materiale jurnalistice. Acestea, alături de lucrări mai ample, precum *Expediția din Malakand*, îl poziționează pe tânărul scriitor Winston Churchill la loc de cinste în societatea britanică. Toate călătoriile lui sunt însoțite de povești care îl înfățișează aflat mereu în căutarea gloriei.

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

Întors în Anglia în 1900, deja celebru datorită articolelor sale și faptelor de arme, i se propune să candideze din nou la Parlament, din partea Partidului Conservator. De data aceasta, cu succes: la 1 octombrie 1900, la doar 26 de ani, Winston Churchill este ales deputat, în circumscripția Oldham. A urmat o ascensiune politică fulminantă, deloc scutită însă de episoade controversate. Din august 1911 și până în 25 mai 1915, Churchill ocupă poziția de Prim Lord al Amiralității. În 1914, în primele zile ale războiului, mânat de un exces de zel care l-a surprins până și pe primul-ministru al Angliei, Henry Asquith, instituie blocada împotriva Germaniei, clasificând trimiterea de ajutoare alimentare ca fiind contrabandă. În această perioadă, peste 750.000 de germani au murit de foame și boli cauzate de malnutriție. În octombrie 1914, în încercarea de a apăra Anvers-ul de trupele germane, trimite două brigăzi navale fără experiență să lupte alături de rezistența belgiană. 2.500 de oameni și-au pierdut viața, ambele brigăzi fiind decimate. A urmat dezastrul din Dardanele. Când turcii otomani i-au atacat pe ruși în Munții Caucaz, în decembrie 1914, Rusia a cerut ajutor din partea aliaților. Winston Churchill a căutat să ajute Rusia printr-un atac asupra Peninsulei Gallipoli, prin care urmărea obținerea controlului asupra strâmtorii Dardanele. Astfel, campania trebuia să scoată practic din joc un aliat al Germaniei și să deschidă ruta maritimă către Marea Neagră pentru a putea trimite ajutoare Rusiei. Rezultatul: 34.000 de oameni din forțele aliate au murit sau au fost dați dispăruți. Încercând să-și justifice acțiunea în Camera Comunelor, este criticat cu asprime de viitorul prim-ministru David Lloyd George: „Vei descoperi într-o zi că

stările mentale care reies din scrisorile tale reprezintă motivul pentru care nu avem încredere în tine nici măcar când comanzi armata".

Onoarea este un pilon esențial pe care Winston Churchill și-a clădit întreaga existență. Într-o vizită la școala Harrow, în 1941, le va spune astfel elevilor: „Niciodată, niciodată, niciodată... niciodată să nu cedați decât în fața dictatului onoarei și al bunului-simț". Este relevantă o secvență din episodul celebrului Acord de procentaj, pe care l-a încheiat cu Stalin în octombrie 1944, la Moscova. După ce cei doi lideri au semnat hârtia pe care erau împărțite sferele de influență în Europa de Sud-Est, Churchill i-a cerut lui Stalin să ardă documentul, de teamă că acesta ar fi putut fi găsit cândva. Evident că acest lucru nu s-a întâmplat, lui Stalin nepăsându-i de acest aspect, dar cererea lui Churchill face evidentă preocuparea lui pentru păstrarea unei imagini încununate de onoare. Cât despre corectitudinea morală a secvenței, aceasta este mai mult decât discutabilă și demonstrează, încă o dată, pragmatismul specific personajului. Pragmatism pe care însuși Churchill îl rezumă astfel: „Conștiința mea e fată bună. Pot să cad la înțelegere cu ea".

Deși sănătatea lui nu a fost niciodată una de invidiat, mai cu seamă spre sfârșitul vieții, nu a lăsat niciodată acest aspect să-i afecteze în vreun fel activitățile. Făcea eforturi ieșite din comun pentru a-și onora obligațiile. Doctorul său personal, Lordul Moran, nota astfel, în decembrie 1943, când Churchill se ducea la generalul Eisenhower, care îl aștepta în Tunisia: „În timp ce prim-ministrul se îndrepta cu pași înceți spre avion, remarcam cum chipul lui căpăta o culoare cenușie care nu mi-a

Libris.ro
Respect pentru oameni și cărți

plăcut. Când a ajuns în sfârșit în casa aceea, s-a prăbușit pur și simplu în primul fotoliu la îndemână". Să pătrundem, însă, mai profund în universal personal al lui Winston Churchill.

Un aspect interesant este timiditatea aproape bolnăvicioasă de care dădea dovadă în prezența femeilor, în contrast total cu atitudinea curajoasă pe care o manifesta pe câmpul de luptă sau în Camera Comunelor. În 1908 s-a căsătorit cu Clementine Hozier, urmând ca în 1909 să se nască prima lor fiică, Diana, iar în 1911, primul lor fiu, Randolph. Imediat după încheierea ceremoniei de nuntă, Winston a început să discute politică cu Lloyd George, uitând complet că trebuie să iasă din biserică împreună cu mireasa. În ciuda multor episoade de acest fel, în care politica joacă rolul principal, cei doi vor avea o căsnicie fericită. „La Blenheim, am luat două hotărâri foarte importante: să mă nasc și să mă însor. Sunt mulțumit de hotărârile luate în ambele cazuri. N-am avut niciodată vreun motiv să regret vreuna dintre ele". Scrisorile lui Churchill către soția sa ne ajută să indentificăm și o latură sensibilă – și, desigur, talentul literar – a omului care a condus Marea Britanie (singură) în Al Doilea Război Mondial. În 1916, din tranșeele din Franța, în Primul Război Mondial, îi scria Clementinei: „Te iubesc mai mult cu fiecare lună care trece și am nevoie de tine și de frumusețea ta… Sunt atât de devorat de egoism, încât aș vrea să mai am un suflet, într-o altă lume, și să te întâlnesc în alt cadru, ca să-ți ofer toată iubirea și onoarea din marile povești de dragoste". Pe lângă Diana și Randolph, Clementine și Winston Churchill au mai avut încă trei copii: Sarah, născută în 1914, Marigold, născută în 1918 și care, din păcate, a murit în 1921, și Mary, care s-a

născut în anul 1922. Acesta a fost și anul în care Winston a cumpărat reședința de la Chartwell, în care a locuit până la moartea sa, în 1965. Foarte interesantă este imaginea conacului Chartwell prin anul 1954, atunci când Churchill nu mai era în mijlocul evenimentelor din politica britanică. Vechiul conac găzduiește pe rând copii, nepoți, verișori, asistenți și secretari, medici și istorici, jurnaliști și notabilități locale, precum și pe foștii colegi, prieteni și apropiați din timpul războiului și de dinainte de război. Necuvântătoarele își găsesc și ele loc în număr remarcabil. Bătrânul gentleman fermier ține neapărat ca toți invitații lui să le admire și să-i viziteze domeniul. Jurnalistul Cyrus Leo Sulzberger, un apropiat al lui Churchill, notează: „O lua înainte cu un pas energic, dar șovăitor. Ne-a arătat de departe lebede negre pe un heleșteu și un vițel născut cu o săptămână înainte; este mândru de vacile sale alb cu negru și foarte interesat de peștii din cele două iazuri, de crapii bătrâni de douăzeci de ani!". Nu este nevoie de foarte multă expertiză psihologică sau sociologică pentru a ne da seama că Winston Churchill și-a creat acest mic univers personal pentru a-l suplini pe cel politic, din care chiar și el trebuia să se retragă la un moment dat.

Churchill lucra de la opt dimineața până la două noaptea, îngăduindu-și doar un ceas de siestă după-amiază. În fiecare dimineață, uneori chiar în timp ce se află în pat sau în baie, Churchill dicta o duzină-două de scrisori și memorandumuri, fumând fără încetare trabucuri din Cuba (pentru care, în timpul războiului autoriza chiar unele operații de contrabandă!); de altfel, greu găsim vreo poză în care acesta să apară fără trabuc. Churchill spunea „Când fumezi trabucuri e ca atunci când te

Libris.RO
Respect pentru oameni și cărți

îndrăgostești; mai întâi ești ispitit de formă; îl păstrezi pentru aromă; și întotdeauna trebuie să-ți amintești ca niciodată, niciodată să nu lași flacăra să se stingă". Nici măcar necesitatea de a purta masca de oxigen în timpul zborului la mare altitudine într-o cabină nepresurizată nu l-a putut ține pe legendarul om politic britanic departe de fumat. Mai mult decât atât, din dorința de a rezolva această problemă, premierul a cerut să fie creată o mască specială, care să-i permită să fumeze chiar și în timpului unui astfel de zbor. Cu o altă ocazie, Churchill l-a avut invitat la prânz pe Regele Ibn Sa'ud al Arabiei Saudite, care nu permitea consumul de băuturi alcoolice și fumatul în prezența sa. Departe de a se conforma exigențelor invitatului său, Churchill a ținut să-i sublinieze acestuia că „în filosofia mea de viață este prescris ca tabiet sacru și absolut de a fuma trabuc și a consuma alcool înainte, după și, dacă este necesar, în timpul meselor dar și în intervalele dintre acestea." Iar Regele... a cedat. Un pasionat declarat al trabucurilor, Winston Churchil s-a îndrăgostit iremediabil de trabucurile Romeo y Julieta după vizita sa în Havana din 1946, numele său rămânând în istorie omonim cu trabucurile lungi de 178 mm și diametrul de 47 mm.

Trabucurile nu au fost singurul „viciu" al marelui om politic. Alcoolul se înscrie și el, cu succes, pe listă. Coniacul preferat de Churchill era Napoleon (personajul istoric pe care îl considera cel mai fascinant), în timp ce șampania preferată era Pol Roger. În Franța, doamna Pol Roger – cu care se pare că el avusese cândva o idilă – a ascuns de naziști două lăzi de șampanie, special pentru Churchill. Apoi, în fiecare an, i-a trimis acestuia câte alte două lăzi, în amintirea acestui fapt. După moartea

omului politic, din dispoziția expresă a fostei sale iubite, timp de un de zile toate sticlele de șampanie din marca sa favorită au avut eticheta înconjurată de un chenar negru de doliu. Whiskey-ul care îi plăcea cel mai mult era Johny Walker Red Label; Churchill a fost prieten cu Alexander Walker, primul proprietar al distileriei scoțiene.

În ciuda programului de muncă extrem de încărcat, personajul nostru găsește timp și pentru a-și cultiva pasiunile. Și le cultivă cu rezultate, ca orice demers în care se implică. Pictura este un exemplu. Churchill a folosit o paletă intensă pentru a crea tablouri în stil impresionist, tablourile sale găsindu-se la Luvru sub semnătura Charles Morin. Picasso, care detesta politica lui conservatoare, a spus că dacă politicianul britanic s-ar fi limitat la pictură ar fi ajuns printre cei mai de seamă artiști.

Ca istoric, Churchill a scris multe volume în care povestește bătăliile din cele două războaie mondiale, precum și biografia tatălui său, Lordul Randolph, și pe cea a strămoșului său, Ducele de Marlborough. A fost, de asemenea, un jucător remarcabil de polo, cotat în clasamentul oficial englez, un țintaș de prima mână și un priceput călăreț; a avut în grajduri chiar și un cal de curse campion, pe nume Colonist II. Merită amintit că, pe lângă faptul că a cunoscut cei mai mulți conducători politici ai lumii, a fost apropiat și de personaje-legendă precum Charlie Chaplin sau Coco Chanel. Aceasta spunea despre el: „Seamănă cu păpușile acelea mari care au lest în picioare. Cu cât le faci să cadă mai jos, cu atât se ridică mai sus". Imaginația lui vestimentară neobișnuită era una în deplină concordanță cu imaginația de care dădea dovadă în toate ipostazele vieții sale.